

FRÅN MUSIKSKOLA TILL KULTURSKOLA

Den kommunala musikskolan växte fram i Sverige succesivt under 1940-taket som en del av välfärdsbygget. Två ambitioner låg till grund, dels att fostra barn och unga med musiken i centrum, dels att ge alla barn och, oavsett föräldrarnas ekonomi möjlighet till en meningsfull fritid. Ett annat syfte var att utbilda musiker för kommunens musikliv, vilket inte kunde göras inom ramen för den ordinarie undervisningen i skolan. Under de senare decennierna har en starkare tyngdpunkt lagts på ett tydligare barnperspektiv, och mindre vikt vid att vara en musikskola för återväxten av det lokala musiklivet. Flera konstarter och kulturuttryck har tagits in i verksamheten. Musikskolan har i många kommuner alltmer blivit en kulturskola.

Idag finns 283 kulturskolor som är antingen organiserade under barn och utbildningsnämnden eller under kultur och fritidsnämnden. Gemensamt är att kulturskolorna drivs av kommunerna själva och bedrivs på frivillighetens grund med avsaknad av läroplaner och i många fall specifika uppdragsdokument med kopplade utvecklingsplaner. Avsaknaden av lagstiftande åtgärder eller nationella riktlinjer har lett till att kulturskolorna har utvecklats utifrån lokala förhållanden och sinsemellan ser olika ut mellan kommunerna. Finansieringen av kulturskolan har helt och fullt legat på kommunerna och genomsnittsavgiften var 2016 cirka 650 kr per termin. Av historiska skäl är musikundervisningen den dominerande verksamheten, men dans och drama är idag förhållandevis etablerade ämnen på kulturskolorna då 6 av 10 erbjuder detta. I mer begränsad utsträckning ges kurser i bild, digitalt skapande, foto och film.

Myndigheten för kulturanalys anger att 40 procent av barnen i årskurs 5 deltar i kulturskolan på sin fritid, i jämförelse med 22 procent i årskurs 8 och 13 procent i gymnasieskolans årskurs 2. Flickor deltar i högre utsträckning än pojkar och dominerar i högre utsträckning kurser i dans, sång och teater medan pojkarna dominerar i högre utsträckning i digitalt skapande, film och foto samt vissa musikinstrument. Barn från sämre socioekonomiska förutsättningar deltar i mindre utsträckning i kulturskolans verksamhet. Köer till kulturskolan finns generellt sätt i alla kommuner, framförallt till undervisningen i gitarr, piano och slagverk, men även till sång och kör.

EN KOMMUNAL KULTURSKOLA FÖR FRAMTIDEN – en strategi för de statliga insatserna

Regeringen har presenterat en proposition 2017/18:164 som bygger på betänkandet En inkluderande kulturskola på egen grund (SOU 2016:69). Utgångspunkten är att kulturskolan ska fortsatt vara kommunal angelägenhet, men att det ska finnas ett övergripande nationellt mål ” att den kommunala kulturskolan ska främja möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och konstnärliga uttrycksätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i vars och ens förutsättningar”. För att nå det övergripande målet bör statens insatser för den kommunala kulturskolan bidra till

- Att tillgänglighet och jämlikhet främjas
- Ett brett och angeläget utbud av kulturella och konstnärliga uttryck
- Hög kvalitet i såväl den breda som i den fördjupade undervisningen
- God kompetensförsörjning

För att genomföra den nationella målsättningen presenterar regeringen statens insatser i form av en stödstruktur i tre delar.

- Stöd till en nationell samordning i form av ett kulturskolecentrum
- Bidrag till utveckling för kommunerna att söka som vill nå upp till det nationella målet, men också att bredda sin verksamhet för att nå nya målgrupper
- Stöd till förbättrad kompetensförsörjning

I propositionen skriver regeringen att kulturskolan inte bara har betydelse för enskilda barn och unga utan för samhället i stort, vilken gör den till en nationell angelägenhet. Samtidigt betonas att kulturskolan fortsättningsvis ska vila på frivillighetens grund och att kommunerna som ska bära det huvudsakliga ekonomiska ansvaret. Det stödstrukturen syftar till är att ge kulturskolor bättre möjligheter att bredda sin verksamhet och att verka för en bättre likvärdighet i förhållande till målgrupper som idag i större utsträckning står utanför kulturskolan.

Regeringen skriver i propositionen att kulturskolorna idag når många barn och unga, runt 230 000 i enskild elevundervisning och 336 000 elevplatser i övrig verksamhet. Samtidigt behöver kulturskolorna fundera på sin framtida relevans för barn och unga som växer upp i Sverige med intresse för nya konstuttryck som idag inte finns eller ryms inom den nuvarande verksamheten. Regeringen betonar också starkt frågan om likvärdigheten, men som kan se olika ut mellan kommunerna. Regeringen tar inte ställning till vilken kommunal organisationsplacering som är lämpligast för kulturskolan, men konstaterar att en

förutsättning för kulturskolornas attraktivitet har varit det nära samarbetet med den obligatoriska skolan.

KULTURSKOLAN I TIMRÅ – EN KORTFATTAD LÄGESBESKRIVNING

Kulturskolan i Timrå utgörs idag av 11 anställda på totalt 7,35 tjänster inkl. verksamhetschef på 35 procent. Undervisningen ges inom olika områden såsom musik, dans och film. Elevantalet ligger på ca 300 elever, fördelade på de 22 olika verksamheterna. För nuvarande står cirka 150 elever i kö, de mest populära ämnena är gitarr, sång och piano. Intäkter för terminsavgifter är för nuvarande ca 120 000 kr per termin, med en budget på 4.1 miljoner för 2018.

Personalen utgår från Arenaskolan där all planering, möten och administrativt arbete sker. Undervisningen bedrivs dels i egna lokaler på Arenaskolan, dels i olika lokaler ute på skolorna, såsom musiksalar, klassrum, förråd och dylikt. Kulturskolan vänder sig till barn och ungdomar inom grundskolan, där ett nära samarbete bedrivs. Eleverna undervisas ofta direkt på sin egen grundskola.

Ansökan till Kulturskolan görs via e-tjänsten under självservice eller genom att skicka in anmälningssblankett. Därefter hamnar man på en kölista. Kölistorna är olika långa beroende på ämnesval. När plats finns tar ansvarig lärare kontakt, som tillsammans med elev, samt skola, bestämmer en tid som passar för undervisning.

Möjlighet erbjuds för elever att delta i orkestrar och ensembler, vars undervisning sker på eftermiddag/efter skoltid och kvällstid.

Avgiften är för närvarande 400 kronor per termin och kommer på faktura i slutet av terminen, vid val av flera ämnen erläggs avgift för varje valt ämne. I dagsläget erhålls bidrag från Kulturrådet inom teater, dans, bild samt från Svenska Filminstitutet.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR EN FRAMTIDA ORGANISATIONPLACERING AV KULTURSKOLAN I TIMRÅ

Kulturskolan i Timrå har sedan etablerandet av musikskolan i början av 1960-talet, hela tiden haft sin organisatoriska placering inom skolväsendet, trots att verksamheten är frivillig och inte lagstadgad. Trots stora förändringar av verksamheten är samverkan med den obligatoriska skolan fortfarande mycket viktig för kulturskolan och förekommer i 95 procent av kommunerna. Den nya skollagen från 2010 har dock inneburit att några kommuner inte tillåter kulturskoleundervisning under skoltid, men det är upp till varje rektor att besluta om eleverna får lämna den obligatoriska undervisningen för att delta i

kulturskolans undervisning. I många kommuner sker undervisningen under skoldagen men på icke undervisningstid, vilket tillämpas i hög utsträckning i skolorna i Timrå.

Idag bedrivs 22 verksamheter inom kulturskolan. Dessa är trumpet, horn, trombon, saxofon, blockflöjt, klarinett, tvärflöjt, piano, keyboard, trummor/slagverk, sång, gitarr, fiol, elbas, bild, teater/drama, film. Utöver detta har kulturskolan ensembleverksamhet i form av två blåsorkestrar, kör, två slagverksensembler, fiolensemble, två rockband och ett jazzband.

Verksamheterna dans, teater, film och bild bedrivs med bidrag från kulturrådet. En ny verksamhet benämnd musikproduktion kan ev. bedrivas från och med höstterminen 2018 med sökt bidrag från kulturrådet.

Av cirka 300 elever går 77 elever på högstadiet och 15 på gymnasieskolan. Medelåldern är runt 11 till 12 år, vilket stämmer överens med procentfördelningen nationellt över vilka åldrar som deltar i kulturskolans undervisning. Merparten av eleverna har sin undervisning under skoldagen, men ensemblerna träffas och övar efter skoldagen.

Lärarnas tjänstgöringstid ligger idag på cirka 75 till 80 procent under skoldagen.

FÖRSLAG TILL KULTURSKOLANS FRAMTIDA ORGANISATIONSPLACERING

I landets kommuner finns ungefär lika många kulturskolor som är organisatoriskt placerade under kultur och fritidsnämnden som under barn och utbildningsnämnden. Det verkar inte finnas någon självklart genomgående vägande skäl till den ena eller andra placeringen. I de kommuner som valt att placera kulturskolan under kultur och fritidsnämnden finns möjligtvis en större samverkan med organisationer inom civilsamhället.

En viktig utgångspunkt är att nära samverkan sker mellan kulturskolorna och den obligatoriska skolan i så gott som alla kommuner. Oavsett organisationsform är bedömningen att likvärdigheten blir bäst om merparten av eleverna får sin undervisning inom skoldagen. Timrå kulturskola är idag väl integrerad inom barn och utbildningsnämnden. Förutom att de flesta elever får sin undervisning under skoldagen, har kulturskolans lärare sin fasta lokaler i Arenaskolan. En organisatorisk flytt av kulturskolan från barn och utbildningsnämnden till kultur och teknknämnden för med sig en ny situation för kulturskolan, där den hittillsvarande verksamheten inom den obligatoriska skolan skulle behöva omprövas, ifråga om lokaler, undervisning under skoldagen samt ekonomiska

resurser. En bedömning är att det finns en rad frågetecken som är förknippade med att kulturskolan helt och hållet frigörs från skolan.

- Finns andra lokaler för kulturskolans personal om de nuvarande i Arenaskolan inte bedöms som tillgängliga?
- Finns det en risk att likvärdigheten försämras om större delen eller hela undervisningen skulle ligga på barnens fritid? Till exempel hur eleverna ska tas sig till undervisningslokalerna utifrån geografiska förhållanden.
- Finns det en risk att kulturskolan hamnar i en konkurrenssituation i förhållande till andra fritidssysselsättningar till exempel idrotten, vilken kan medföra att fler elever väljer bort kulturskolan?
- Är den budget som skulle föras över till kultur och tekniknämnden tillräcklig för att bedriva samma verksamhet?

Utifrån att kulturskolans verksamhet är väl integrerad inom skolan är bedömningen att den fortsatt organisatoriskt ska ligga under barn och utbildningsnämnden.

SAMVERKAN MED STUDIEFÖRBUNDEN SAMT BREDDNING AV VERKSAMHETERNA

Enligt Kulturskolerådet som är en av två intresseorganisationer på området, har endast ett 10-tal kommuner samarbete med ett studieförbund. Anledningen att det inte finns flera samarbeten har olika orsaker, men ett skäl är att det är ganska komplicerat att initialt påbörja ett samarbete. Enligt Kulturskolerådet finns två möjligheter:

- Att köpa en tjänst i öppen upphandling för en tidsperiod som vänder sig till alla studieförbund men som också ger intresserade privata aktörer en möjlighet att delta i upphandlingen.
- Att inrätta ett föreningsbidrag som kan sökas av ett studieförbund som kan presentera en utbildningsplan i enlighet med bidragets syfte.

En bedömning är att ett samarbete också kräver utökande ekonomiska resurser för köp av tjänster och administration.

Frånsett att en kommun måste följa upphandlingsregler och budgetmässigt kunna täcka ett samarbete med ett studieförbund, bör man i sammanhanget mer noggrant analysera varför ett bredare utbud är önskvärt inom kulturskolan? Vill man nå fler barn och ungdomar som av olika skäl inte deltar i kulturskolan? Till exempel barn med funktionshinder eller kommer från socioekonomiskt sämre förutsättningar?

Eller handlar förändringen om att få till stånd en breddning av antalet verksamheter inom kulturskolans utbud?

Idag bedrivs en breddning av konstområden inom Timrå kulturskola med dans, teater, film och bild men med tidsbestämda statsbidrag. Även ämnet musikproduktion som ingår i en ytterligare breddning av kulturskolans verksamhet är baserad på en ansökan till kulturrådet.

En bedömning är att de verksamheter som idag bedrivs med statsbidrag står på osäker mark och bör förankras i den kommunala budgeten för kulturskolan. Detta bör ses som en viktig prioriteringsfråga när det gäller kommunens långsiktiga ambitioner med att etablera en kulturskola och inte enbart bedriva musikskoleverksamhet.

Bo Markusson

Kultur och teknikförvaltningen

Enligt uppdrag